

Jedno z nejzajímavějších období v téměř stoleté historii **výplatního otisku na území Československa bylo období 3. republiky, které existovalo v letech 1945 (po osvobození) až do února 1948 (změna společenského řádu únorovým převratem).**

Graficky bylo toto období charakterizováno výplatním otiskem s výplatním razítkem ve tvaru **větrné růžice, což dokládala kontinuitu s předchozím společenským řádem.** Nové pořádky, které se začaly projevovat již v květnu roku 1945 (zestátnění, znárodnění atd.) se koncem roku 1946 projeví i v poštovníctví včetně systému vyplácení zásilek výplatními stroji. Otisk se dočkal zásadní změny podoby - větrná růžice (motýlek) byl odstraněn a natsoupil zoubkovaný obdélník (pseudoznámka). Změny šly dále - i denní razítko bylo změněno z jednokruhového na dvoukruhový (později s můstky). To byl hlavní rys v životě výplatních otisků v období po osvobození. Vlivem změny společenského řádu docházelo i k postupné změně v označení uživatelů díky tomu, že soukromý sektor byl nahrazen a nahrazován národními správami a později naplno i národními podniky. Některé instituce úplně zmizely ze světa, vytvářely se i subjekty nové, do té doby nezvyklé. Byla to razantní a masivní změna. Do poštovního systému **byly zavedeny i výplatní stroje na přepážky čs. pošt (zprvu ve tvaru větrné růžice, později již s tvarem zoubkovaného obdélníku).**

Toto období si zaslouží několik glos. Glosování začnu daty. Postupně se zmíním o zajímavostech výplatních otisků tohoto období.

Datová upřesnění

Oficiálně

V zásadě se jedná o období, které začalo dnem po osvobození 9. 5. 1945 a skončilo 31. 12. 1948 (datum, do kterého byl tolerován starý vzor výplatního razítka otisku). Tolik nejjednodušší hraniční vymezení.

Život a nastalá situace přinesla však jisté korekce či upřesnění.

Sběratelsky

Nejdříve je nutno zmínit sběratelský pohled. Prvními otisky nového - obnoveného československého vzoru - byly otisky s datem 5. 5. 1945, kde se objevil původní název ČESKOSLOVENSKO. Tedy datum o něco dřívější, než máme zafixováno a než jsem uvedl shora. Otisk Radiojournalu - při vypuknutí Pražského povstání obnoveného Českého rozhlasu zaznamenal tento nový vzhled. Jedná se o první obnovený československý otisk. Tím začalo sběratelské období 3. republiky. To byl začátek.

Výplatní otisk s tvarem větrné růžice byl oficiálně povolen do 31. 12. 1948, život však vytvořil i otisky po tomto datu. Posledním doloženým otiskem s datem 13. 7. 1951 je otisk uživatele Ústrednej sociálnej poisťovne v Bratislavě (dohledací pošta Bratislava 2)..

Poštovní

Konec poštovního upřesnění (rozuměj poštovních autorit) je již zmíněno - 31. 12. 1948. Začátek

je však podle archivů nutně upravit. Bylo to oficiálně datum 10. 5. 1945, kdy se oznámilo, že na celém území Československa se obnovuje vzhled otisku s nápisem ČESKOSLOVENSKO.

Dále si všimnu několika zajímavostí a zásadních rysů tohoto období ze sběratelského úhlu.

První dny po osvobození a obnovení staronového státu se díky nenormálním okolnostem projevily ve třech oblastech:

1/ Poštovní provoz byl značně omezen, a to včetně četnosti odesílané korespondence pomocí výplatních strojů,

2/ Po určité období přetrvávaly v poštovním provozu otisky protektorátního vzoru (úplný poněmčený vzor) **Zhotovování nových otisků a upravování štočků nebyly totiž vůbec lehkou záležitostí.** To si jistě umíme dobře představit.

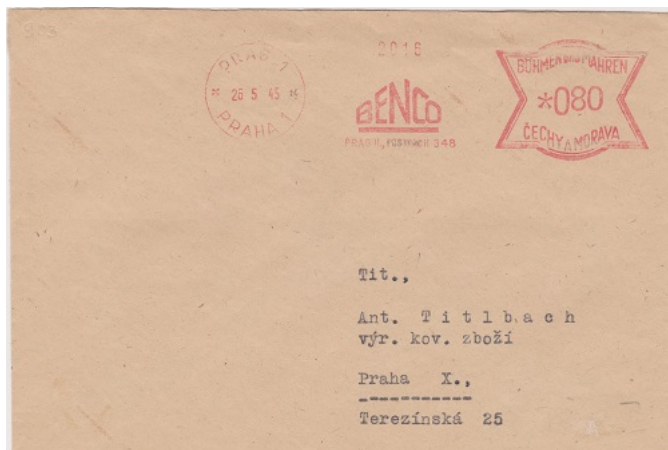
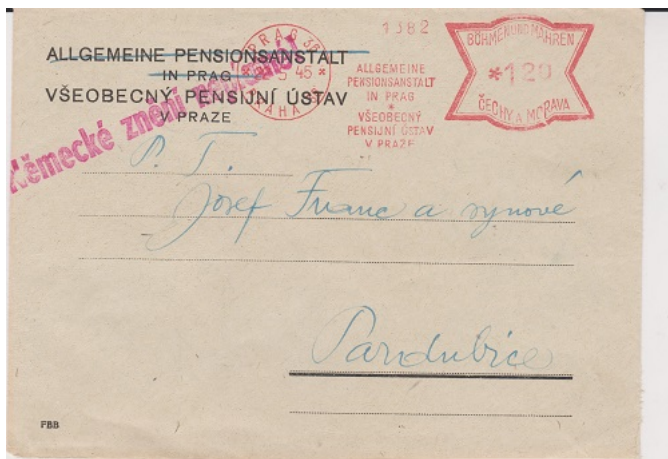
3/ Docházelo k začerveňování německých názvů či k jejich odpilování.

To mělo tyto důsledky: zaprvé zachovaných celistvostí z této doby je žalostně málo, zadruhé vyskytly se původní - neupravené - vzory protektorátních otisků a konečně zatřetí - vyskytly se unikátní otisky různě upravované.

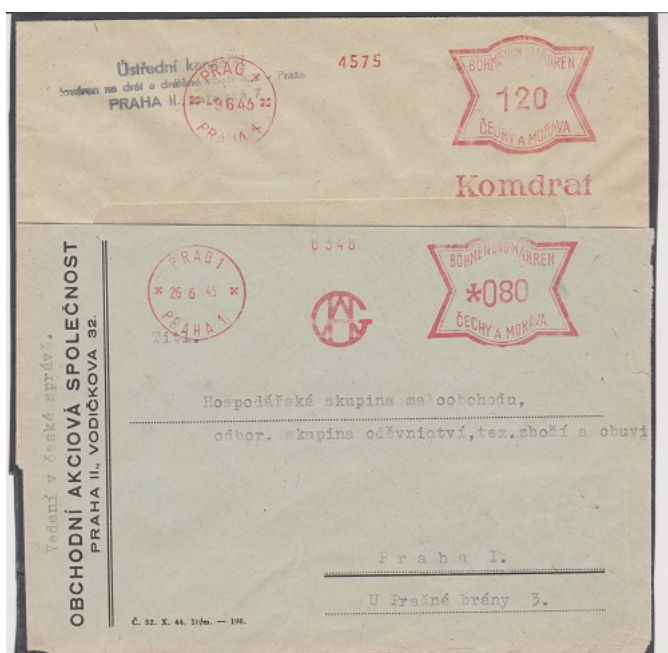
Zde je potřeba uvést jednu poznámku. Na výstavách lze vidět několik exponátů věnujících se obnovení poštovního provozu pporroce 1945, což je víc než záslužné. Ovšem naprosto v nich chybí kapitola věnovaná výplatním otiskům z roku 1945 - 1947, kdy se vyskytly shora uvedené artefakty, dokonce sběratelsky doložené. Bohužel pobraly i vysoká ocenění v podobě pozlacených a zlatých medailí. A to mne rozesmutnělo. Znalosti vystavovatelů, ale i jurymanů (někdy i těch mezinárodních) jako by nebyly úplné.

Na závěr této první glosy uvádím ukázky celistvosti s protektorátními vzory otisků (předběžné československé otisky s úplnými poněmčenými vzory z dob Protektorátu) - ad 2/..

Květen 1945

ČERVEN 1945

ČERVENEC 1945

Unikátní artefakt. Otisk protektorátního vzor (úplný poněmčený) přetrval v československém poštovním provozu až do července 1945 (!).

Tento případ vyniká ještě jednou zajímavostí. Název pošty neodpovídal správnému názvu (České Budějovice). Otisk vyplácel zásilky s názvem pošty BUDWEIS 1/BUDĚJOVICE 1 z období Protektorátu.

